

Australië gebracht. Dat schip meerde in de haven van Bowen, niet ver van Mackay, om er te bunkeren en andere voorraden in te nemen. Terwijl dat geschiedde¹, dwarrelde een papiertje voor de voeten van een Australische havenarbeider waarin een der Digoelisten in het Engels, dat hij tijdens zijn internering had geleerd, schreef dat zich aan boord van de 'Both' enkele honderden Indonesiërs bevonden die uit een Nederlands gevangenenkamp op Nieuw-Guinea, *Tanah Merah*, afkomstig waren. De betrokken havenarbeider, een actief vakbondsman, besloot onmiddellijk het briefje door te geven – een koerier bracht het naar de leider van de (inmiddels door de regering-Curtin weer toegelaten) *Australian Communist Party* in Queensland en deze nam het onmiddellijk uit Brisbane, de hoofdstad van Queensland, mee naar Sydney, waar het hoofdbestuur van zijn partij zijn zetel had. Eén briefje – kon men er op afgaan?

Er kwam een tweede. De grootste groep Digoelisten zou gedeeltelijk in een kamp te Cowra, gedeeltelijk in een apart gedeelte van de militaire kampen te Liverpool, een voorstad van Sydney, opgesloten worden – welnu, uit de trein die de voor het kamp in Liverpool bestemde uit de haven van Sydney daarheen bracht, dwarrelde op het station Liverpool een tweede briefje, geschreven door een Javaanse spoorwagarbeider die tot de eersten had behoord die (in '27) naar Boven-Digoel waren gedeporteerd. In dat briefje stond dat daar vele gedeporteerden waren overleden en dat zich in de trein ook lijders aan malaria en tbc bevonden – de ex-spoorwagarbeider drong er op aan dat Australiërs zich moeite zouden geven dat de Digoelisten in elk geval goede medische zorg zouden krijgen, beter nog: dat zij in vrijheid zouden worden gesteld.

Dit tweede briefje kwam niet bij de *Communist Party of Australia* terecht – het werd door de Australische spoorwagarbeider die het vond en die óók een militant vakbondsman was, onmiddellijk ter hand gesteld aan een Australische, Laura Gapp, die een actief lid was van een Australische organisatie welke op eerbiediging van de burgerrechten placht aan te dringen: de *Civil Rights League*. Zij was ook een medewerkster van Evatt, de *Minister of External Affairs*, en zij ging onmiddellijk op deze pressie uitoefenen om iets ten bate van de Digoelisten te ondernemen. Bovendien kwam de *Civil Rights League* in actie: de *League* bracht vooral met hulp van Australische kunstenaars een campagne op gang, waarbij geëist werd dat de Digoelisten, politieke gevangenen van bondgenoot

¹ Wat wij in het hiervolgende en in hoofdstuk 8 weergeven over de contacten tussen de ex-Digoelisten en hun welgezinde Australiërs is gebaseerd op het in '75 in Australië verschenen werk van Rupert Lockwood: *Black Armada*.